

Akateemisen maahanmuuttajan suomen kielen taidon tarve työssä ja arjessa

MARKKU NIKULIN

Turun yliopisto

Tiivistelmä. Suomen kielen aseman heikkenemisestä yliopistolla ja yhteiskunnassa on keskusteltu paljon viime aikoina. Joskus jopa oletetaan, ettei akateemisessa maailmassa enää tarvita suomen kieltä. Tässä artikkelissa tuodaan esiin akateemisten maahanmuuttajien kokemuspohjainen näkökulma suomen kielen tarpeeseen työ- ja arkielämässä. Samalla pyritään osoittamaan kielitaidon kytkös vastaajien hyvinvointiin ja kotoutumisen asteeseen. Tutkimusaineistona on käytetty Turun yliopistossa vuonna 2015 toteutettua kyselyä, joka kartoitti suomen kielen käyttö- ja opetustarvetta sekä kielen osaamisen merkitystä ei-suomenkielisten yliopistolaisten elämässä. Vastaajien enemmistön mukaan Suomessa voi periaatteessa asua ja tulla toimeen myös englanniksi. Suomeksi vastanneista 74 % oli kuitenkin sitä mieltä, että Suomessa ei voi elää hyvin eikä kotoutuminen ole täysimittaisesti mahdollista ilman suomen taitoa. Pääosa vastaajista ja erityisesti henkilökunnan jäsenet toivoivat parempaa kielitaitoa, ja lisäopetusta toivottiin myös ylimmillä kielitaitotasolla (B2–C2). Suomen kieli vaikuttaakin olevan avaintekijä sekä henkilökohtaisen hyvinvoinnin että kotoutumisen onnistumisen kannalta. Suurimmat esteet oppimiselle ovat sopivien kielikurssien ja ajan puute, mihin ratkaisuna voitaisiin tarjota esimerkiksi henkilökunnalle erikseen räätälöityjä kielikursseja.

Avainsanat: kielisosiologia; kielipolitiikka; kotoutuminen; toisen kielen oppiminen; akateemiset maahanmuuttajat; suomi

1. Suomen kielen asema ja käyttötarve aiemman tutkimuksen valossa

Tarvitaanko suomen kieltä enää suomalaisissa yliopistoissa vai tuleeko akateemisessa maailmassa toimeen pelkällä englannilla? Entä tarvitsevatko akateemiset maahanmuuttajat suomen opetusta? Suomen kielen asema akateemisena kielenä sekä yliopistojen työkielenä on noussut vahvasti esiin parin viime vuosikymmenen aikana käydyssä keskustelussa. Kansainvälistyminen sekä englannin ylivalta kansainvälisessä kulttuurissa ovat heijastuneet yliopistojen arkeen ja toimintaan Suomessa, ja välillä on jo alettu pohtia, vaarantaako kehitys kansalliskielten aseman.

YLE:n 14.3.2018 julkaiseman uutisen mukaan tieteellisistä julkaisuista julkaistaan luonnontieteissä suomeksi enää 2 % ja humanistisissa tieteissäkin vain 31 %. Tiedot perustuvat 2011-2016 julkaistujen vertaisarvioitujen tieteellisten artikkelien määrään, jota on selvittänyt Tieteellisten seurain valtuuskunta (YLE 2018). Kehityksestä ovat ilmaisseet huolensa monet asiantuntijat. Suomen kielen lautakunta julkaisi jo vuonna 2004 kannanoton, jossa toivottiin suomen kielen aseman vahvistamista tieteen kielenä (suomen kielen lautakunta 2004). Lautakunta on sittemmin toistanut viestinsä vielä vuosina 2010 ja 2018. Vuoden 2010 vetoomuksessa lautakunta viittasi yliopistolain 11. pykälän kohtiin tutkintojen kielestä ja korosti yliopistojen suomen kielen käytön laajempaa yhteiskunnallista ja kulttuurista merkitystä (suomen kielen lautakunta 2010), vuoden 2018 kannanotossa puolestaan vaadittiin Suomelle kansallista kielipoliittista ohjelmaa, joka turvaisi kansalliskielen aseman sen käyttöalan vähentyessä (suomen kielen lautakunta 2018).

Suomen kielen aseman heikkeneminen näkyy myös yliopistojen arjessa. Riitta Pyykön vuonna 2017 laatimasta kielivarantoeselvityksestä käy ilmi, että esimerkiksi Aalto-yliopistossa perusopetuksen kieli on

pääosin suomi tai ruotsi, mutta maisterikoulutuksesta valtaosa on jo englanniksi. Helsingin yliopistossa puolestaan on käytössä yksikielisen tutkinnon lisäksi myös englanninkielinen tutkinto (75 % opinnoista englanniksi) sekä kaksikielinen tutkinto (suomi ja ruotsi), jossa kolmasosa tutkinnosta on suoritettava toisella kielellä. Englanninkielistä opetusta on paljon tarjolla mm. vaihto-opiskelijoiden takia, ja tutkimuksen tasolla yliopistot korostavat englannin asemaa kannustamalla tutkijoita julkaisemaan juuri englanniksi. (Pyykkö 2017: 60; Helsingin yliopisto 2019) Myös tutkimusartikkeleiden julkaisujärjestelmän koetaan suosivan julkaisemista englanniksi (esim. Savolainen 2018).

Englannin merkitys tuntuu siis kasvavan, mutta ainakaan toistaiseksi ei voida sanoa, että pelkällä englannilla pärjäisi suomalaisessa työelämässä. Työ- ja elinkeinoministeriön Osallisena Suomessa -hankkeen (2010–2013) loppuraportissa viitataan useammankin kertaa sekä ”riittävän” että ”yksilöllisesti räätälöidyn” suomen kielen opetuksen järjestämiseen (TEM 2013: 102–105). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014 -tutkimuksen mukaan puolestaan puolet ulkomaalaistaustaisista ei-työllisistä pitää suomen tai ruotsin kielitaidon puutetta tärkeimpänä työllistymisen esteenä (Nieminen 2015: 120–128). Suomen kieli on siis edelleen tarpeen, jos haluaa työllistyä Suomessa.

Suomen kielen käyttötarvetta, ammattikohtaisen kielitaitotason riittävyttä sekä opetuksen oikeanlaista kohdentamista on tutkittu Suomessa viime aikoina laajemmin useissa hankkeissa: Helsingin seudulla Ammatillisen suomen kehittämishankkeessa (ASKI) ja Kotimaisien kielten opetuksen kehittämishankkeessa (KOTI) sekä Jyväskylässä Integroituminen ammattiyhteisöihin Suomessa -hankkeessa (ISIS). Akateemisten maahanmuuttajien työelämän kielitarpeita on tutkittu kohdistetummin Jyväskylän yliopiston Suomi työkielenä- sekä Terveystuonin suomi -hankkeessa (Suni 2011: 137; Seilonen ym. 2016: 112–113). Tutkijoiden mukaan esimerkiksi terveysalan työt edellyttävät pääsääntöisesti eurooppalaisen kielitaidon viitekehyksen tasoa kolme

tai sitä ylempää kielitaitotasoa¹, sillä alhaisemmalla kielitaitotasolla tuli tutkittavista toimeen vain henkilö, joka työskenteli tutkijana eikä kohdannut työssään asiakkaita. Puutteet kielitaidossa hankaloittavat työntekijän ja hänen kanssaan tekemisissä olevien työtä ja voivat äärimmillään johtaa jopa potilasturvallisuuden vaarantumiseen (Tervola 2017: 198–201). Terveysalalla toimiville tulisi siis järjestää räätälöityjä korkeamman kielitaitotason suomen kielen kursseja. (Seilonen ym. 2016: 133–138.)

Tämän artikkelin tarkoituksena on esitellä, mitä mieltä Turun yliopiston kansainväliset jäsenet ovat suomen kielen käyttö- ja oppimistarpeesta ja miten tiiviisti kielitaito kytkeytyy yksilön hyvinvointiin ja kotoutumiseen. Artikkelin tutkimusaineistona toimii Turun yliopistossa vuonna 2015 tehty, yliopiston kansainvälisille opiskelijoille ja henkilökunnan jäsenille suunnattu kysely, joka kartoitti suomen kielen käyttö- ja opetustarvetta sekä kielen osaamisen merkitystä ei-suomenkielisten yliopistolaisten elämässä. Kansainvälisiä opiskelijoita, opettajia, tutkijoita ja henkilökuntaa käsittävästä kohderyhmästä käytetään tässä artikkelissa yhteisnimitystä akateemiset maahanmuuttajat.

Artikkelissa pohditaan kielitaidon, hyvinvoinnin ja kotoutumisen yhteyksiä ensin teoreettisesta näkökulmasta. Artikkelin nojaa Hallidayn (1978) systeemis-funktionaaliseen teoriaan, sosiolingvistiikan kielen sosiaalista aspektia koskeviin näkemyksiin sekä sosiaalitieteiden hyvinvointia ja kotoutumista koskeviin teorioihin. Seuraavaksi esitellään artikkelin tutkimusaineistona ollut kysely. Lopuksi kyselystä nostetaan analysoitavaksi vastaukset kyselyn kolmeen eri kysymykseen: tarvitseeko vastaajien mielestä Suomessa osata suomea, pitävätkö vastaajat omaa

¹ Eurooppalainen kielitaidon viitekehys EVK (CEFR) on Euroopan neuvoston kehittämä oppimisen, opetuksen ja arvioinnin yleiseurooppalainen luokittelukehys, joka määrittelee kokonaiskielitaidon (puhuminen, ymmärtäminen ja kirjoittaminen) kuusiportaisen asteikon avulla (A1–A2, B1–B2, C1–C2). Suomessa kansalaisuuden saamiseksi riittävä taso on Yleisten kielitutkintojen alempi keskitaso (EVK 3) eli CEFR-B1, jota usein pidetään riittävänä myös työelämään pääsyn kannalta. (OPH 2019)

suomen kielen taitoaan riittävänä sekä mitkä tekijät heidän mielestään estävät heitä oppimasta suomea. Analyysissa pyritään hahmottamaan suomen kielen merkitystä akateemisten maahanmuuttajien elämässä hyvinvoinnin ja kotoutumisen käsitteiden avulla. Samalla pohditaan, mitä annettavaa tuloksilla on yliopistoissa järjestettävälle suomen kielen opetukselle.

2. Akateeminen ympäristö kielenkäytön kontekstina

Yliopisto ja siellä toimiminen nostavat kielitaidon esiin ennen kaikkea kontekstuaalisena ilmiönä, jossa korostuvat sosiaalisen ja institutionaalisen ympäristön sille asettamat erityiset vaatimukset. Hallidayn (1978) systeemis-funktionaalisen kielikäsitteilyn mukaan kontekstuaalisuus on kielen olennainen piirre. Lapsen oppiessa kieltä hän omaksuu sen osana suppeampia ja laajempia sosiaalisia yksiköitä, ja näin hänen kielensä on lopulta yhtä paljon oman kielellisen kyvyn ja taipumusten kuin myös ympäristössä vaikuttaneiden mallien, normien ja arvojen tuottama kokonaisuus. Siinä ovat näkyvissä sekä hänen sosialisoitumisensa yhteisön jäseneksi että hänen asemansa ja myös hänen tapansa olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kuten Halliday toteaa (1978: 9–16), kyse on funktionaalista vuorovaikutuksesta, jossa yksilö sekä ottaa vastaan vaikutteita kielen kautta ja avulla että muokkaa ympäristöään ja asemaansa siinä.

Yhteisöllisestä näkökulmasta kyse on ilmiöstä nimeltä sosiolingvistinen kompetenssi, joka tarkoittaa kykyä käyttää kieltä tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa ja tehtävissä. Kyky sisältää kieliopillisen tiedon lisäksi taidon käyttää kieltä kielen ulkoisiin tekijöihin soveltuvalla tavalla. Tällaisia tekijöitä ovat tieto oman kieliyhteisön ja muiden yhteisöjen kielen eroista sekä muista kielen käyttötapaan vaikuttavista seikoista, joita ovat esimerkiksi ikäryhmä, sukupuoli, sosiaalinen luokka tai koulutusryhmä. (Holmes 1998: 370–375.) Ranskalaisessa tutkimuksessa käytetään käsitettä *sens social*, jolla viitataan käyttökielen (*langage*) yhteydessä ihmisten tapaan heijastaa sosiaalinen asemansa kieleen ja

luoda sosiaalista todellisuutta kielellisesti. Kieli nähdään sosiaalisena toimintona, jota käytetään tiedostamattomasti ja tietoisesti sosiaalisen todellisuuden toisintamiseen ja luomiseen kielellisinä akteina. (Véronique 1997: 84–85.) Sorjonen, Lehtonen ja Rouhikoski (2015) nostavat Helsingin kielimaailmaa kuvaavassa teoksessa esiin käsitteen sosiaalinen indeksisyys, jolla tarkoitetaan kielen tapaa viitata sosiaalisesti rakentuviin kielenulkoisiin seikkoihin, joita voivat olla esimerkiksi sukupuoli, murrealueellinen identiteetti tai etninen alkuperä. Eckertin ja Silversteinin tutkimuksiin viitaten he kuvaavat kieltä ja sen piirteitä monitasoisena indeksisenä kenttänä, jonka aktualisoituvat puhe- ja kieliakteissa limittäisinä ja päällekkäisinä merkityspotentiaaleina. (Sorjonen ym. 2015: 17–20.)

Kielitaito ei siis rajoitu yksinomaan kielen morfologian ja sanaston hallintaan, vaan yksilön tulee oppia myös tavat käyttää kieltä eri rooleissa ja tilanteissa eli kielen rekisterit. Hänen tulee oppia varioimaan ja sopeuttamaan kieltänsä puhekumppanien aseman ja kielen mukaisesti. (Halliday 1978: 27–35.) Akateeminen ympäristö on kielenkäytön kontekstina kieltä oppivalle haastava. Kuten Luukka toteaa, akateeminen kieli on kieltä, jota on vaikea määritellä pelkkänä sanastona tai ilmauksina. Siihen liittyy olennaisella tavalla tieto siitä, miten kieltä tulee käyttää eli millainen kieli sopii kussakin tilanteessa. (Luukka 1992: 4–7.) Akateeminen kieli on siis rekisteri eli kielenkäytön tapa, joka tulee omaksua akateemisessa maailmassa.

Suomeen saapuvan akateemisesti koulutetun henkilön lähtökohtainen ongelma onkin sekä kielellinen että sosiaalinen: hänen tulisi pystyä tuottamaan oma asemansa kielellisesti sosiaalisen ja institutionaalisen roolinsa mukaisesti, mutta hänellä ei ole takanaan samaa pitkällistä sosialisointiprosessia suomen kieleen ja akateemiseen kieleen kuin paikallisilla yliopistolaisilla. Hän voi ratkaista ongelman periaatteessa kolmella tavalla. Jos hän voi toimia omalla äidinkielellään, hän voi jättää suomen kielen opettelematta. Jos hän osaa viestiä myös englanniksi, hän voi käyttää englantia ja sen kansainvälistä akateemista rekisteriä omana

kielenään yliopistolla toimiessaan. Hän voi luonnollisesti myös opetella suomea niin hyvin, että voi toimia yliopistolla suomeksi.

Kaikkiin valintoihin sisältyy uusia ongelmia. Ilman suomen kieltä hän jää paitsi kaikesta, mikä on suomeksi ja joskus jopa perustarpeiden tyydyttäminen voi olla hankalaa, kuten esimerkiksi silloin, kun yrittää saada selville, sisältääkö kaupan lihapakkaus sianlihaa tai kun hänen pitäisi hätätapauksessa pystyä selittämään asiansa henkilölle, joka ei puhu sujuvasti englantia. Jos hän taas haluaa toimia suomeksi, häntä arvioidaan akateemisesti suomalaisen rekisterin mukaan, mikä nostaa vaatimustason lähelle natiiviosaajan taitoja. Molemmissa tapauksissa hänelle voi siis jäädä tarve oppia lisää suomea, vaikka jälkimmäisessä hän periaatteessa osaakin sitä jo erittäin hyvin.

Vieraan kielen taitoa tarkasteltaessa onkin tärkeää huomata kielen ja kielellisen kompetenssin yhteys sekä viestintään että sosiaaliseen todellisuuteen. Kieli määrittää, millaisena sen käyttäjä nähdään ja mitä hän pystyy kielellä ilmaisemaan. Akateemisen maahanmuuttajan osalta tilanne on sikäli vaikea, että hän on jo kerran socialisoitunut pitkän prosessin kuluessa erittäin vaativan rekisterin käyttäjäksi kotimaassaan, mutta joutuu nyt osin aloittamaan alusta. Kokemus kielitaidon riittämättömyydestä voi tällöin liittyä myös hänen identiteettinsä Suomessa sekä hänen kykyynsä uudentaa sosiaalinen roolinsa kielellisesti uudessa ympäristössä. Kielellinen kompetenssi alkaa tällöin pian kytkeytyä hänen sosiaaliseen minäänsä, hyvinvointiinsa ja viime kädessä myös hänen kotoutumiseensa.

Kielellisen kompetenssin, kotoutumisen ja hyvinvoinnin yhteyttä koulutettujen maahanmuuttajien elämässä on tutkittu useammassakin maassa. Ruotsissa Rodin, Rodin ja Runke (2017) ovat tutkineet pääosin haastattelujen ja kirjoitelmien avulla koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutuksen tehokkuutta sekä kielitaidon vaikutusta kotoutumiseen. Tarkastelun kohteena oli ennen kaikkea tulijoiden taloudellinen ja sosiaalinen integroituminen, ja kielitaito osoittautui molemmissa ratkaisevan tärkeäksi. Erityisen tärkeään rooliin tutkijat nostavat ammatillisen erityiskielitaidon osaamisen ja toivoivat lisää kohdistettua kielenopetusta

koulutetuille kotoutumisen nopeuttamiseksi ja helpottamiseksi. (Rodin ym. 2017: 223–224, 230–231.)

Amitin ja Bar-Levitin (2014) tutkimuksessa havaittiin yhtä lailla selkeä ja vahva yhteys hyvän kielitaidon ja kotoutumisen välillä Israelissa. Samalla huomattiin kuitenkin, että myös muilla tekijöillä, tässä tapauksessa uskonnollisella vakaumuksella, voi olla vastaavanlainen ja kielitaidon merkitystä vähentävä vaikutus. Tutkimuksessa kävi nimittäin ilmi, että Ranskasta muuttaneilla ja huonommin nykyhepreaa osaavilla muuttajilla hyvinvointi ja kotoutumisen tunne olivat korkeammalla tasolla kuin entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneilla, vaikka jälkimmäisten kielitaito oli parempi. Tärkeimmäksi selittäjäksi nousi uskonnollinen sionismi, joka oli ranskalaisten muuttajien pääasiallinen motivaatio ja nosti kotoutumisen tunnetta huomattavasti yli toisen muuttajaryhmän. Vaikka Israel onkin tässä suhteessa tutkijoidenkin mielestä erityistapaus, on silti hyvä muistaa, että motivaatiolla on suuri merkitys ihmisten toiminnassa ja että se osaltaan voi vaikuttaa sekä kielen oppimiseen että kotoutumiseen. (Amit & Bar-Levit 2014: 947–948, 959–960.)

3. Oppijan tarpeet ja kotoutuminen kielitaidon kehittämisen lähtökohtana

Toisen kielen oppimisen tutkimuksessa on yhä voimakkaampana esiin noussut kysymys oppijan motivaation ja päämäärien merkityksestä hänen opiskelumenestykselleen. Piet Van Avermaet ja Sara Gysen (2006) osoittavat, kuinka tärkeää opetusta suunniteltaessa on ottaa huomioon maahanmuuttajien laaja-alaiset yhteiskunnalliset oppimistarpeet opetusta ohjaavina tekijöinä. He huomauttavat, että esimerkiksi Suomessakin kielitaidon arvioinnissa käytössä olevan eurooppalaisen viitekehysten (EVK/CEFR) kielitaitomäärittelyssä on käytössä vain neljä kielenkäytön osa-alueita: yksityinen, julkinen, ammatillinen ja koulutuksen osa-alue. Tämä ei usein riitä, vaan opetuksen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös subjektiivinen ulottuvuus ja tarpeet, jotka oppija itse haluaa tyydyttää kielitaidon avulla. Opetuksessa ei siis tulisi lähteä

liikkeelle yksinomaan kielitestien vaatimuksista, vaan olisi tärkeää ottaa huomioon myös se, mitä oppija itse haluaa osata ja mikä olisi se kieli-aidon alue, joka toisi hänelle sisäisen tunteen osaamisesta ja pärjäämisestä. (Avermaet & Gysen 2006: 1–4.)

Avermaet ja Gysen (2006: 5–8) pitävät kielenkäyttöympäristöä osaamistarpeiden kartoituksen apuvälineenä ja katsovat, että niiden avulla voi saada tietoa oppijan kielenoppimisen taustalla vaikuttavista motivoivista tekijöistä. Useissa tutkimuksissa onkin huomattu, että kognitiivisten ominaisuuksien ohella päämäärätietoisuus, vahva motivaatio ja positiiviset emootiot opittavaa kohtaan vaikuttavat huomattavastikin opiskeluun ja tavoitteiden saavuttamiseen. (Lowie ym. 2017: 128–130, 143–145; MacIntyre & Vincze 2017: 62–68, 82–83; Tercanlioglu 2004: 46–47.) MacIntyre ja Vincze (2017) tarkastelevat emootioita motivaation alkulähteenä, ja tutkimusten pohjalta voidaan hahmotella jatkumo, jossa positiiviset emootiot tuottavat motivaatiota, motivaatio kannustaa oppimiseen ja työhön ja lopulta myös oppimistulokset ovat parempia kuin opiskelussa ilman erityistä motivaatiota. Tarvepohjainen opetus palvelee näin paremmin niin objektiivisia kuin subjektiivisiakin tavoitteita. Euroopan neuvosto on jopa nostanut kielelliset tarpeet aikuisten maahanmuuttajien kieliopetuksen lähtökohdaksi (Council of Europe n.d.).

Tarpeet – kielelliset ja ei-kielelliset – ja niiden tyydyttäminen kytkeytyvät tiiviisti yksilön hyvinvointiin hänen elinympäristössään (esim. Allardt 1976: 21–27). Yksilön tarpeita sekä hyvinvoinnin rakentumista on tutkittu laajalti sekä psykologian että sosiaalitieteiden parissa. Klassinen esimerkki yksilön tarpeiden kokonaisuudesta on Abraham Maslowin jo 1940-luvulla kehittämä teoria ihmisten tarvehierarkiasta, jossa perustana ovat fyysisten perustarpeiden tyydyttäminen, seuraavana psykososiaalisten tarpeiden tyydyttäminen ja ylimpänä asteena yksilöllisten, itsensä toteuttamiseen liittyvien tarpeiden toteuttaminen. (Maslow 1970: passim.) Uudemmat hyvinvoinnin teoriat perustuvat pitkälti samoihin lähtökohtiin. Esimerkiksi Erik Allardtin yksilön hyvinvoinnin tekijöitä kartoittavassa mallissa osatekijöiden määrä on huomattavasti

suurempi eikä tekijöiden nähdä olevan yhtä hierarkkisessa suhteessa keskenään, mutta lohkojen nimitykset *Having*, *Loving* ja *Being* vastaavat silti pääosin Maslowin hahmottelemia kokonaisuuksia fyysisistä, psykososiaalisista sekä itsensä toteuttamiseen liittyvistä tarpeista. (Allardt 1993: passim.)

Hyvinvointi on yleensä hyvinvointia tietyn yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä, mikä toisen kielen oppimisen kontekstissa kytkeytyy käytännössä vieraan kielen puhujan kotoutumiseen eli integraatioon uuteen fyysiseen, taloudellis-sosiaaliseen sekä kulttuuriseen ympäristöön. Kotoutuminen ei kuitenkaan ole sekään yksilolotteinen käsite. Yann Alganin, Alberto Bisinin ja Thierry Verdierin (2012) tutkimuksessa on käsitelty integraatio-termin tulkintoja sosiaalitieteissä, ja heidän mukaansa termin määrittelyssä on perinteisesti pitäydytty jossakin seuraavista näkökulmista (Algan ym. 2012: 2-4):

1. **Assimilaatioteoriat.** Integraatio nähdään vääjäämättömänä prosessina, jonka myötä toinen kulttuuri ja sen edustamat ihmiset vähitellen sulautuvat uuden ympäristön kulttuuriin omaksumen sen kielen ja tavat.
2. **Multikulturalistiset teoriat.** Siirtolaisuusprosessin päätepisteenä nähdään sulautumisen sijaan yhteiskunta, jossa eritaustaiset ihmiset elävät toimijoina samassa yhteisössä tai yhteiskunnassa, mutta säilyttävät lähtökulttuuriensa ominaispiirteitä.
3. **Strukturalistiset teoriat.** Strukturalistinen teoria hylkää historialliset tapahtumakulut ja keskittyy pikemminkin nykyaikaan. Lähtökohtana on tarkastella eri ryhmien osuutta taloudellisessa, kulttuurisessa ja poliittisessä elämässä ja sitä, kenellä on valta ja kenen ehdoilla valtakulttuuri toimii.

Assimilaatioteorioiden pioneereja on siirtolaisten integroitumista Pohjois-Amerikassa tutkinut J.W. Berry (Algan ym. 2012: 8), joka loi tarkastelun pohjaksi nelikenttäisen akkulturaatio-mallin, jossa akselina ovat toisaalta suhteet muihin ryhmiin, toisaalta pyrkimys oman kulttuurin ylläpitämiseen. Lopputulemia oli neljä sen mukaan, kuinka

onnistunut tai epäonnistunut prosessi on: assimilaatio eli sulautuminen, integraatio eli muuttuminen osaksi yhteiskuntaa oma kulttuuri säilyttäen, separaatio eli pysyttelevä muun yhteiskunnan ulkopuolella oma kulttuuri säilyttäen sekä huonoin vaihtoehto eli marginalisaatio eli syrjäytyminen, jossa ryhmä eristyy ilman omaa identiteettiä:

TAULUKKO 1. *J. W. Berryn akkulturaatiomalli*
(Mukaelma, Berry 1997: 10)

		"Oman identiteetin ja kulttuurin säilyttäminen tärkeää"	
		Kyllä	Ei
"Kontaktit valtaväestöön tärkeitä"	Kyllä	INTEGRAATIO	ASSIMILAATIO
	ei	SEPARAATIO	MARGINALISAATIO

Assimilaatioteoreettinen lähestymistapa havainnollistaa selkeällä tavalla integraation mahdollisia suuntia ja sen dynaamisuutta, mutta ei käy lähtökohdiltaan kaikkeen tutkimukseen. Se tarkastelee ilmiötä ennen kaikkea ryhmätasolla ja valtakulttuurin perspektiivistä eikä huomio kovinkaan vahvasti yksilöllisiä eroja tai prosessin moniulotteisuutta ja reflektiivisyyttä.

Bosswickin ja Heckmannin integraation tarkastelumalli (2006: 9–11) ottaa lähtökohdaksi saksalaisen Hartmut Esserin alun perin luomat integraatioprosessin ulottuvuudet. Malli on strukturalistinen, mutta ottaa perustakseen ilmiön moniulotteisuuden, yksilöllisen variaation sekä mahdollisuudet erilaisiin integraatiopolkuihin monikulttuurisessa yhteiskunnassa. He erottavat mallissaan viisi ulottuvuutta, joissa pyritään hahmottamaan integraatioprosessia sekä makro- että mikrotason tekijöiden osalta. Mallissa otetaan huomioon myös prosessin kaksisuuntaisuus eli sen osittainen riippuvuus vastaanottavasta yhteiskunnasta ja yhteisöstä:

1. **Strukturaalinen integraatio** eli integroituminen taloudelliskoulutuksellisiin rakenteisiin ja toimiminen niissä.

2. **Kulttuurillinen integraatio**, jossa integroidutaan uuden yhteiskunnan kulttuuriin ja tapoihin.
3. **Interaktiivinen integraatio**, jolla tarkoitetaan vuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden solmimisen astetta uuden ja vanhan väestön välillä (ystävyydet, avioliitot).
4. **Identifikaationaalinen integraatio**, jonka myötä tulokkaat alkavat myös tuntea itsensä osaksi uutta ympäristöään ja kokevat uuden yhteiskunnan päämäärät omikseen.
5. **Kanssaintegraatio**, joka – erotukseksi strukturaalisesta ja interaktiivisesta integraatiosta – tarkoittaa ennen kaikkea pääsyä osaksi vallitsevia sosiaalisia rakenteita ja mahdollisuutta hyödyntää niitä.

Malli, jossa voi nähdä vaikutteita sekä Maslowilta että Berryltä, erottaa integraation prosessiksi, joka tapahtuu usealla alueella (taloudellis-koulutukselliset, kulttuuriset, yhteiskunnalliset sekä sosiaaliset rakenteet) ja jossa lopputulemia voi olla useita. Yksilö voi esimerkiksi olla töissä yrityksessä ja hänellä on työnsä kautta ystävyssuhteita valtaväestöön, mutta elämässään hän noudattaa oman kulttuurinsa sääntöjä. Yhtä lailla hän voi liukua pois oman kulttuurinsa parista, vaikkei olekaan töissä ja taloudellisesti integroitunut uuteen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Prosessi on jatkuva ja monisuuntainen eikä sillä ole vain yhtä loppupistettä. Identifikaationaalinen integraatio ei sekään tarkoita välttämättä assimilaatiota, sillä yksilö voi tuntea olevansa yhteiskunnan hyväksytty jäsen myös siten, että säilyttää oman kulttuurinsa.

Edellä esitellyt tutkimukset ovat tärkeitä hyvinvoinnin ja kotoutumisen käsitteiden ymmärtämisessä. Niiden painopiste on kuitenkin selkeän sosiologinen eivätkä ne huomioi seikkoja, jotka ovat tärkeitä kielitieteelliselle tutkimukselle. Esimerkiksi perinteisessä hyvinvointitutkimuksessa kieli on ollut varsin marginaalisessa roolissa, sillä sitä on pidetty jossain määrin itsestäänselvytenä, jonka kaikki hallitsevat. Kieli on noussut esiin vain ajoittain, kuten Bourdieun tutkimuksissa sosiaalisia luokkia erottavana tekijänä (ks. Bourdieu 1984: 226–227). Integraatiotutkimuksessa kielitaidon merkitys taas sinänsä ymmärretään, mutta

sitä käsitellään harvoin lingvistiksestä näkökulmasta erityisen prosessin kautta opittavana taitona tai moniulotteisena ja -tasoisena ilmiönä. Suomi toisena kielenä -tutkimuksessa on jo pitkään tiedostettu kielen moninainen luonne, mutta kielitaitoa on harvemmin kytketty psykologian tai sosiologian teorioihin.

Hyvinvointi- ja kotoutumisteoriat nostetaan tässä artikkelissa vahvasti esiin, koska olisi sekä lingvistisen että kotoutumistutkimuksen kannalta hyödyllistä yhdistää kielitaidon ja sen kehittymisen tutkimus sosiaalitieteiden kotoutumis- ja hyvinvointiteorioihin. Tässä yhteydessä painotetaan erityisesti hyvinvointi- ja kotoutumis-, kielitaitokäsitteiden monitasoisuutta ja sitä, kuinka korkeimpien kotoutumisen ja hyvinvoinnin tasojen saavuttamisen edellytyksenä on yleensä pitkälle edistynyt kielitaito – tässä tapauksessa vieraana kielenä opitun suomen monipuolinen hallinta. Kaiken takana on ajatus siitä, että kieli on avain paitsi kommunikaatioon yleensä, myös sosiaaliseen elämään ja psykososiaalisen minuuden luomiseen ja että vieraan kielen ollessa kyseessä kieli kytkeytyy vielä ratkaisevammalla tavalla yksilön tarpeiden kokonaisuuteen. Kieli on avainasemassa siinä, miten yksilö pystyy tyydyttämään fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset tarpeensa. Kielellä on näin ollen rooli myös siinä, miten yksilö kokee hyvinvointia ja tuntee olevansa osa ympäröivää yhteisöään eli miten hän kokee kotoutuneensa uuteen yhteiskuntaan. Uuden kielen osaaminen, kielitaitotaso sekä kielen rekisterien sujuva hallinta ovat kytköksissä paitsi kielellisen viestinnän sujuvuuteen, myös yksilön psykososiaaliseen hyvinvointiin ja kotoutumiseen. Se, että Suomessa voi käyttää esimerkiksi englantia viestinnän kielenä, helpottaa maahan saapuvan tilannetta, jos hän voi kommunikoida perustarpeitaan tai jopa opettaa englannin avulla. Englannin käyttömahdollisuus ja perustarpeiden tyydyttyminen eivät kuitenkaan tarkoita, että yksilön hyvinvointi toteutuisi kaikilla tasolla riittävässä määrin. Suomen kielen merkitys voi silti olla suuri, jos hän haluaa tuntea kuuluvansa täysivaltaisesti yhteiskuntaan ja voida hyvin sen jäsenenä.

4. Kysely suomen kielen tarpeesta yliopistolla

Turun yliopistossa toteutettiin vuonna 2015 suomen kielen käyttö- ja opetustarvetta sekä kielen osaamisen merkitystä mittaava kysely, johon saatiin 145 vastausta. Kyselyyn sai vastata anonymisti. Kyselystä laadittiin kaksi identtistä versiota, suomenkielinen ja englanninkielinen, ja vastaajat saivat valita niistä jommankumman version. Syksyn kyselyn yhteydessä mukaan lisättiin kohta, jossa vastaaja ilmoittaa, onko osallistunut jo kevään kyselyyn, jotta mahdollisesti kaksikin kertaa vastaavat voidaan tarvittaessa karsia pois vastauksista. Kyselyn oheen kerättiin myös kymmenen suomenkielisen vastaajan verrokkiaineisto.

Saatavilla olevien tilastojen (Turun yliopiston vuosikertomus 2015) perusteella vuonna 2015 Turun yliopistossa oli 2750 kansainvälistä opiskelijaa ja 266 kansainvälistä henkilökunnan jäsentä. Kyselyn vastausprosentti asettuu siis koko yliopiston kansainvälisen väen osalta noin viiteen prosenttiin. Kansainvälisten opiskelijoiden osalta vastausprosentti oli 4,3 % ja jatko-opiskelijoiden osalta seitsemän. Henkilökunnan osalta vastausprosentti oli jopa 12,8 %.

Kyselyyn saaduista yhteensä 145 vastauksesta 42 on suomenkielisiä ja 103 englanninkielisiä. Annettujen vastausten perusteella vastaajista suurin osa edustaa ikäluokkaa 26–35 vuotta ja toiseksi suurin luokkaa 36–45 vuotta, mikä vastaa hyvin opetuksen yhteydessä saatua kuvaa akateemisten maahanmuuttajien ryhmän ikärakenteesta. Englanninkieliseen kyselyyn vastanneista 60 % oli miehiä, suomenkieliseen vastanneista vain 20 %. Tiedekuntansa ilmoitti 96 % englanninkielisistä ja 93 % suomenkielisistä. Tulosten perusteella käy ilmi, että 45 % suomeksi vastanneista edustaa humanistista tiedekuntaa, kun taas englanninkielisissä vastauksissa dominoivat matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta (37 %) sekä lääketieteellinen tiedekunta (17 %).

Kysely oli jaettu rakenteeltaan kolmeen osaan: perusmuuttujien kartoitukseen, suomen kielen tarvetta kartoittavaan sekä kielen merkitystä kartoittavaan osaan. Ensimmäisessä osiossa kartoitetaan siis erilaisia perusmuuttujia, toisessa tarkastellaan suomen kielen käytön yleisyyttä,

käyttökonteksteja sekä käyttötarvetta ja kolmannessa pyritään arvioimaan kielitaidon tai sen puutteen merkitystä vastaajien elämässä. Yhteensä kyselyssä oli 50 kysymystä, joista osa oli valintakysymyksiä (esim. sukupuoli, ikä), osa monivalintakysymyksiä (“valitse seuraavista” tai “mitkä seuraavista”) ja osa suhtautumista mittaava viisiportainen Likert-asteikko: “täysin samaa mieltä, osin samaa mieltä, en osaa sanoa, osin eri mieltä, täysin eri mieltä”). Ensimmäisessä osiossa kysymyksiä oli yhteensä 16, toisessa neljä (osa monivalintoja ja yksi vapaa kenttä) ja kolmannessa 30 (neljän teeman alle jakautuvia Likert-kysymyksiä sekä yksi vapaa kenttä). Kyselyyn sisältyy myös kaksi avointa kysymystä, joihin vastaajat saivat kirjoittaa haluamansa mittaisen vastauksen.

Tämän artikkelin tulokset perustuvat toisen osion kielen käyttötarvetta ja kielitaidon riittävyttä sekä kolmannen osion suomen kielen riittävyttä kartoittavien kysymysten analyysiin.

5. Suomen kielen tarve akateemisen maahanmuuttajan elämässä

Puhuttaessa suomen kielen käyttötarpeesta on tärkeä huomata, että kyse on monitahoisesta ja -tasoisesta ilmiöstä, jota määrittelevät osin yhteiskunnalliset ja institutionaaliset, osin yksilökohtaisemmat muuttajat. Lait, linjaukset ja julkisesti asetetut tavoitteet ovat merkittäviä tekijöitä kokonaisuudessa, mutta käytännössä institutionaalisten ja henkilökohtaisten velvoitteiden ja päämäärien todellinen vaikutus näkyy kuitenkin parhaiten yksilön elämässä ja sen realiteeteissa.

Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa suomen kielen käyttötarvetta akateemisten maahanmuuttajien elämässä. Tutkimuksen kohteena on tällöin yksilön elämä ja yksilön kokema kielitaitotarve. Yksilön elämän kautta selviää myös, onko suomen kieli ylipäättään välttämätön taito Suomessa tai tuntevatko vastaajat tarvetta sen oppimiseen. Samalla kartoitetaan, miten kielitaito suhteutuu aiemmin esiteltyihin hyvinvoinnin ja kotoutumisen ulottuvuuksiin.

5.1. Tarvitaanko Suomessa suomen kieltä?

Kyselyn kolmannessa osiossa (kysymys 21) esitetään väite "Voin elää Suomessa mukavasti myös ilman suomen kielen taitoa." Väitteen tarkoituksena on testata, pitävätkö myös akateemiset maahanmuuttajat väitettä realistisena ja samalla määrittää, missä kulkee suomen kielen osaamisen minimitarve Suomessa. Saadut vastaukset on luokiteltu kahden pääryhmään yhdistämällä Likert-asteikkojen luokat "täysin/osin samaa mieltä" ja "täysin/osin eri mieltä" vastauksiksi "kyllä" ja "ei".

Vastauksista hahmottuu kaksi pääryhmää eli kielteisesti ja myönteisesti vastanneet. Tulokset näkyvät taulukosta:

TAULUKKO 2. "Voin elää Suomessa mukavasti myös ilman suomen kielen taitoa."

	Kyllä	Ei	Yhteensä
Kaikki vastanneet	62 % (77)	38 % (47)	100 % (124 /145)
Vastannut englanniksi	74 % (64)	26 % (22)	100 % (86/103)
Vastannut suomeksi	34 % (13)	66 % (25)	100 % (38/42)

* Suluissa ilmoitettu lukumääränä tähän kysymykseen vastanneiden määrä / koko kyselyyn vastanneiden määrä.

Kuten taulukosta voidaan nähdä, pääosa vastaajista on sitä mieltä, että Suomessa voi elää mukavasti myös ilman suomen kielen taitoa. Jos vastauksia tarkastellaan kuitenkin vastauskielen mukaan, tilanne muuttuu merkittävästi: selkeä enemmistö englanniksi vastanneista on samaa mieltä väitteen kanssa, kun taas suomeksi vastanneista näin ajattelee vain kolmasosa.

Vastauksista nousee esiin useampikin kiinnostava näkökulma. Ensinnäkin, koska englanniksi vastanneista (ja siis suomea heikommin osaavista) vastaajista 74 % on samaa mieltä väitteen kanssa, näyttää siltä, että suomen kielen taito ei ole välttämätöntä Suomessa pärjäämiselle. Kun vielä reilu kolmannes eli 34 % suomeksi vastanneista (ja suomea

hyvin osaavista) on tätä mieltä, voidaan olettaa, että väitteelle on melko lailla tukea sekä niiden parista, jotka eivät osaa suomea, että niiden parista, jotka sitä jo hyvin osaavat. Suomessa voi siis elää ja selviytyä, vaikka ei osaisikaan kieltä, todennäköisesti suomalaisten hyvän englannintaidon ja kehittyneen englanninkielisen palvelurakenteen ansiosta.

Ilman suomen taitoa selviytyminen ei kuitenkaan aina tarkoita, että suomen kielen taitoa ei pidettäisi tärkeänä. Kyse voikin olla esimerkiksi vain siitä, että vastaaja on aikonut hankkia koulutuksensa täällä englanniksi ja lähteä sitten takaisin kotimaahan, jolloin hän ei pidä suomen oppimista tarpeellisena:

- (1) I've always known that I'd stay in Finland only to finish the doctorate. I figured by the time I'd be proficient with it I'd leave.² (kysely syksy 2015)

Kommunikointi hoidetaan siis englanniksi, koska suomen oppimista ei pidetä vaivan arvoisena. Kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla tällainen suhtautuminen on luonteva ja pragmaattinen, tarjoaahan Suomi jatko-opiskelijoille tasokasta koulutusta edullisesti. Koulutuspoliittisesta näkökulmasta tämä ei ehkä ole paras vaihtoehto Suomelle ja voisikin olla, että jos maisteri- tai tohtoriohjelmiin tulevilla olisi vahvempi mielikuva työllistymismahdollisuuksista Suomessa, he ehkä suhtautuisivat kieleen – ja integroitumiseen – toisella tapaa jo alusta lähtien.

Englanti voi riittää, mutta se ei kuitenkaan kata kaikkia tarpeita. Hieman yli neljännes englanniksi vastanneista ja jopa kaksi kolmasosaa suomeksi vastanneista on sitä mieltä, että Suomessa ei voi elää mukavasti, jos ei osaa suomea. Seuraavissa suomenkielisissä vastauksissa tiivistyy, mitä tällä tarkoitetaan:

- (2) Olen varma tänään, että minun elämä olisi täysin erillainen jos olisi ollut aikaisemmin mahdollisuus oppia suomea. (syksy 2015)

² Kursiivilla osoitetut lainaukset ovat peräisin kyselyn avointen vastausten osioista (kysymykset 20 ja 25). Vastaukset ovat siinä muodossa kuin ne ovat kyselyvastauksissa.

- (3) On mahdollista elää Suomessa ilman suomen kielen taitoakin, mutta tässä tapauksessa elämä on rajoitettu ja sen laatu kulttuurisesti tai sosiaalisesti jää heikommaksi.” (kevät 2015)

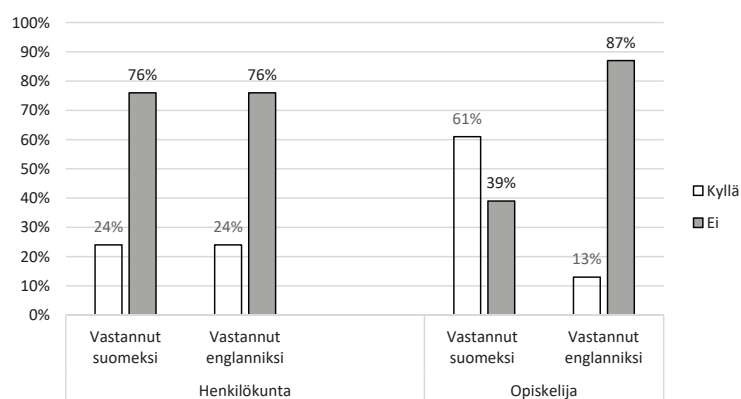
Ensimmäinen vastaajista tarkastelee Suomessa elettyä elämäänsä ja kokee, että on jäänyt paljosta paitsi, koska ei alussa osannut suomea. Vastaus antaa ymmärtää, että hänellä olisi ollut kenties enemmän mahdollisuuksia ja hän olisi saanut parempia kokemuksia, jos hänellä olisi ollut hyvä suomen kielen taito jo varhemmin. Toinen vastaaja lähestyy kysymystä yleisemmästä näkökulmasta ja toteaa, että ilman suomen kielen taitoa toimintamahdollisuudet rajautuvat voimakkaasti. Pidempään Suomessa asuneilla kielitaidon merkitys avaimena tarvehierarkian ylimpien tasojen saavuttamisessa kasvaa. Samoin kasvaa kielitaidon merkitys esimerkiksi työelämässä olevalle, perheelliselle ihmiselle. Tämä näkyy myös alustavien osa-analyyysien perusteella: pääosa englanniksi vastanneista ja opiskelijastatuksen ilmoittaneista näyttäisi olevan samaa mieltä väitteen kanssa, kun taas englanniksi vastanneesta henkilökunnasta lähes puolet oli eri mieltä tai ei ilmaissut kantaa väitteeseen.

Kielitaidon puute näkyy yksilön elämässä tavalla, joka voidaan suhteuttaa esimerkiksi Maslowin tarvehierarkian tasoihin: jos maahan muuttanut ei osaa suomea, hän selviää perusasioista ja saa perustarpeet tyydytettyä, mutta hierarkian ylemmillä tasoilla eli esimerkiksi kanssakäymisen ja itsensä toteuttamisen tasoilla hänen elämänsä jää vajaaksi. Kuten kohdan 21 vastauksista sekä niihin liittyvistä esimerkeistä käy ilmi, kieli on tarpeiden tyydyttämisessä selvästi avainasemassa ja on siis yksilöllisen hyvinvoinnin ehto. Ilman kielitaitoa tavoitteet on mahdollista saavuttaa vain rajoitetusti eikä ole mahdollista olla täysipainoisesti osa ympäröivää yhteisöä ja yhteiskuntaa. Tällöin kotoutuminen toteutuu lähinnä Bosswickin ja Heckmannin asteikon strukturaalisella ja osin interaktiivisella tasolla, mutta ei siis täysivaltaisesti koko laajuudessaan eli myös kulttuurisella, identifikationaalisella tai kanssaintegraation tasolla.

5.2. Vastaajien kielitaidon riittävyys

Suomen kielen osaamisen minimitaso määrittyy kysymyksen 21 väitteen valossa hyvin alhaalle eli pääosan mielestä suomen kieli ei yleensä ottaen ole välttämätön ehto sille, että voi asua ja voida hyvin Suomessa. Vastausten tarkempi analyysi sekä esimerkit osoittivat kuitenkin, että käytännössä elämää ilman suomen kielen taitoa ei pidetä samanveroisena ja että sosiaalinen ja kulttuurinen kiinnittyminen Suomeen voi olla vaikeaa, jos ei osaa maan kieltä.

Suomen kielen taidon merkitys korostuu edelleen, kun tarkastelun kohteeksi otetaan vastaajien oma tilanne. Kysymyksessä 18 esitettiin kysymys ”Suomen kielen taitoni riittää kaikkeen, mihin tarvitsen suomen kieltä.” Kysymykseen saattoi vastata vain joko ”kyllä” tai ”ei”.

KUVIO 1. ”Suomen kielen taitoni riittää kaikkeen, mihin tarvitsen suomen kieltä.”

Vastaukset jakautuvat kiinnostavasti. Kun niitä luokitellaan kahdella ulottuvuudella eli vastauskielen ja statuksen mukaisesti saadaan osin odotuksenmukaisia, osin yllättäviä tuloksia. Englanniksi vastanneiden opiskelijoiden ryhmässä 87 % pitää suomen kielen taitojaan riittämättöminä, kun taas englanniksi vastanneesta henkilökunnasta 76 % on

tyytymätön suomen kielen taitoonsa. Suomeksi vastanneista puolestaan opiskelijoiden pääosa (61 %) pitää taitojaan riittävinä, mutta henkilökunnasta suurin osa (76 %) taitojaan yhä riittämättöminä.

Ei ole yllättävää, että suomea taitamattomat eivät pidä kielitaitoaan riittävänä, mutta suomeksi vastanneen henkilökunnan tyytymättömyys kielitaitoonsa yllättää. He pystyvät vastaamaan melko vaativaan kysymyslomakkeeseen suomeksi ja myös kirjoittamaan mielipiteitään avoimiin vastauksiin, mutta kokevat silti, ettei kielitaito riitä kaikkeen, mihin he suomea tarvitsisivat. Tämä heijastelee ehkä laajemminkin heidän kokemusmaailmaansa: suomeksi työskentelevä ja usein myös perheellinen henkilökunta voi joutua paljonkin tekemisiin paitsi oman alan ja sitä edustavien ihmisten kanssa, myös muiden alojen ja elämäntilanteiden ihmisten ja puhetapojen kanssa ja saattaa näin kohdata sanastoa ja termejä erittäinkin suurella skaalalla. Kyselyssä ei kuitenkaan pyydetty vastaukselle perusteluja, joten edellä mainittu jää toistaiseksi vain hypoteesiksi, johon voidaan saada lisävalaistusta esimerkiksi haastatteluista. Tulos viittaa joka tapauksessa vahvasti henkilökunnalle suunnatun suomen lisäopetuksen tarpeeseen yliopistolla.

Muista vastaajista poiketen pääosa suomea osaavista opiskelijoista tuntuu olevan tyytyväisiä kielitaitoonsa. Tulosta voidaan tässäkin tapauksessa tulkita vain pieneltä osin. Pohdittavaksi jää, onko kyse esimerkiksi paremmasta funktionaalisesta kielitaidosta, opiskelijaelämän ja -palvelujen muutoksesta vaiko eroista vastaajien kielellisissä toimintaympäristöissä. Joka tapauksessa suomea osaavien vastaajien tulokset nostavat esiin uusia tutkimuksen kohteita. Esimerkiksi vertailemalla henkilökunnan ja opiskelijoiden kokemuksia kielitaidon käyttökonteksteista, vaaditusta taitotasosta sekä onnistuneista ratkaisuksista voitaisiin saada lisätietoa asiasta myös opetuksen suunnittelun tueksi.

Suomenkieliseen kyselyyn annetut henkilökunnan vastaukset osoittavat, ettei suomen kielen oppimisen tarve suinkaan lakkaa ylimmillä tasoilla (B2–C2), vaan päinvastoin lisääntyy ja edellyttää aiempaa monipuolisempaa, tehtäväkohtaisempaa ja yksilöllisempää oppimista sekä opetustarjontaa. Tätä voi kenties selittää mm. se, että akateemisissa

asiantuntijatehtävissä korostuu akateemisen rekisterin vaativuus ja sen hallitsemisen merkitys oman asiantuntijastatuksen kannalta. Virassa ja asemassa kielen merkitys korostuu myös osana asemaa ja kielen käytön hallinta eri rooleissa muuttuu paljon ratkaisevammaksi ammatillisen ja yhteiskunnallisen toiminnan ja uskottavuuden kannalta. Avovastauksissa esitetäänkin toiveita korkeamman kielitaitotason (B2–C2) kielikursseista:

- (4) Periaatteessa olisin kiinnostunut c1 / c2 -tasoisesta kurssista (kielioppi, akateeminen suomi tms), jos semmoinen olisi Turussa, mutta toisaalta en kuitenkaan ehkä ehtisi (kun on paljon töitä tällä hetkellä). (Syksy 2015)
- (5) If courses at B2 Level were organised and I had permission to attend. (Kevät 2015)

Suomen kielen tarpeellisuutta ja oman kielitaidon riittävyttä kartoittaneiden kysymysten tuloksilla on yhteyksiä hyvinvointi- ja kotoutumisteorioihin. Suomessa voi selviytyä ja elää ilman suomen kieltä, mutta enemmistö haluaisi osata paremmin suomen kieltä. Erityisesti tämä korostuu englanniksi vastanneilla, mutta myös suuri osa suomeksi vastanneista toivoo lisää kielitaitoa. Suomen taidon puute voidaan siis tulkita esteeksi maslowilaisen täysimittaisen hyvinvoinnin ja itsensä toteuttamisen tiellä, erityisesti, jos vastaaja kuuluu yliopiston henkilökuntaan. Lisäksi, kuten yllä olevista avovastauksista käy ilmi, soveltuvalle kielikurssille pääsy ei sekään ole aina helppoa.

Kysymyksiä elämisestä Suomessa kielitaidottomana sekä suomen kielen taitojen riittävydestä voi tarkastella hyvinvointi- ja kotoutumisteorioiden valossa eräänlaisina elämisen reunaehtoina, joissa kotoutuminen kytkeytyy myös olennaisesti yksilön tilanteeseen ja päämääriin asuinmaassaan. Jos yksilön tavoitteena on vain opiskella ja toimia opiskelijamaailmassa, riittää hänelle kotoutumisen osalta integroituminen yliopiston koulutuksellisiin, toiminnallisiin ja sosiaalisiin verkostoihin, joissa englannilla voi vielä pärjätä mukavasti. Tällöin kotoutuminen on kuitenkin vaillinaista ja yksilö kotiutuu Berryn mallia seuraten separoidusti oman kieli- ja koulutusryhmänsä sisällä ilman varsinaista syvempää

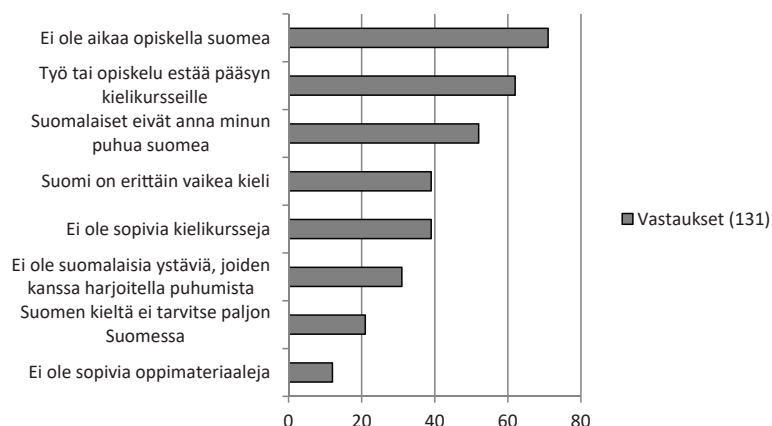
kontaktia valtaväestöön, maan kulttuuriin tai yhteiskuntaan. Jos yksilö kuitenkin asettaa tavoitteeksi pelkän vaihto-opiskelun tai maisteri/tohtorikoulutuksen hankkimisen sijasta myös työelämässä toimimisen ja syvemmän integroitumisen yhteiskunnan taloudellisiin ja sosiaalisiin verkostoihin, hän tarvitsee suomen kielen taitoa. Tämä käy ilmi muun muassa suomea hyvin osaavien vastauksista, joissa korostetaan nimenomaan ulkopuolelle jäämisen riskiä. Ulkopuolisuudella puolestaan on elämää ja hyvinvointia sekä näin ollen myös kotoutumista ajan mittaan vahvasti rajaava vaikutus.

5.3. Mitkä tekijät estävät vastaajia oppimasta suomea?

Jos siis suomen kielen taito on niin tärkeä asia, että suomea pitäisi voida oppia lisää myös ylimmillä tasoilla (B2–C2), on aiheellista kysyä, mitkä tekijät estävät vastaajia oppimasta suomea. Tätä kysytään kohdassa 19 muodossa “Mitkä tekijät estävät/ovat estäneet sinua oppimasta lisää suomea?” Vastausvaihtoehtoja oli kahdeksan, joista vastaajan pitää valita kaksi tärkeintä, ja lisäksi tarjottiin mahdollisuus kommentoida aihetta avoimessa kysymyksessä 20: “Mikä auttaisi tai nopeuttaisi suomen oppimista?” Suluissa on ilmoitettu kysymykseen vastanneiden kokonaismäärä eli 131 vastaajaa on ilmoittanut kaksi mielestään tärkeintä estettä suomen kielen oppimiselle.

Vastauksista käy ilmi, että suurimpina esteinä suomen oppimiselle pidetään ajanpuutetta, työtä tai muita opintoja sekä sitä, että ihmiset vaihtavat puheen aina englanniksi puhuessaan vieraskielisen kanssa. Kieli itsessään ei vaikuta olevan ongelma, sillä suomen vaikeus on syynä vasta sijalla neljä. Aina ei löydy sopivaa kielikurssia eikä kaikilla ole myöskään suomalaisia tuttuja, joiden kanssa harjoitella suomen kielen käyttöä.

Vaikka vastaajien pääosa vastaa myönteisesti väitteeseen, että Suomessa voi tulla toimeen ilman suomen kieltä, vain 15 % vastaajista on sitä mieltä, ettei tarvitse suomen kieltä ollenkaan. Tulos rinnastuu hyvin aiemmin esiin nousseisiin toiveisiin oman kielitaidon

KUVIO 2. “Mitkä tekijät estävät sinua oppimasta lisää suomea? (Valitse 2 tärkeintä syytä.)”

riittämättömyydestä. Myös opetus- ja oppimateriaalitarjontaa voidaan pitää tyydyttävänä, sillä vain 9 % vastaajista on sitä mieltä, ettei ole saatavilla sopivia materiaaleja. Suurimmat esteet viittaavatkin enemmän siihen, että suomen kielen taitoa eniten kaipaavat tarvitsisivat opetusta, joka soveltuisi heidän ajallisiin ja ammatillisiin erityistarpeisiinsa.

On mielenkiintoista havaita, että harjoittelumahdollisuuksia koetaan olevan vähän. Suomalaisten kanssa ei pysty harjoittelemaan suomen puhumista, koska he eivät erityisesti kannusta siihen ja koska heillä on lisäksi taipumus vaihtaa kieli englanniksi ulkomaalaisten kanssa keskusteltaessa. Avovastaukset tukevat tätä käsitystä:

- (6) I have developed a real fear of speaking Finnish [---] I have to say that most Fins don't try to guess what I might mean or help me, so they either just look at me blankly or then switch immediately into English. (kevät 2015)
- (7) Jos suomalaiset olisivat valmiita keskustelemaan ulkomaalaisten kanssa, se nopeuttaisi maahanmuuttajille tai maahanmuuttajataustajille suomen oppimista. (Kevät 2015)

Kuviossa 2 näkyviä vastauksia voi tulkita monella tapaa. Niiden perusteella on kuitenkin selvää, että akateemisen maahanmuuttajan elämässä on paljon kiireitä, jotka estävät täysipäiväisen suomen kieleen keskittymisen: on opintoja, mahdollisesti työ ja perhe sekä yleensä myös paineita saada aikaan opinnäytetöitä tai artikkeleita. Nämä estävät kieliopintojen etenemistä, vaikka motivaatiota selvästi olisikin. Olisikin tärkeää pystyä luomaan akateemisille maahanmuuttajille sopivia kurssimuotoja näiden ongelmien ohittamiseen.

Vastauksista käy kuitenkin myös ilmi, että Suomessa vallitsevat kielelliset käytänteet ovat nekin tietynlainen este. Vastausten perusteella suomen käyttöä ei pidetä normina ei-suomenkielisten kanssa toimittaessa, mitä voidaan paradoksaalisesti pitää myös ulkoistavana ja kotoutumista estävänä käytäntönä: estetäänhän siinä samalla tulijalta pääsy kieleen ja kieliyhteisön sisälle. Vaikka englannin kieltä usein käytetäänkin juuri kohteliaisuudesta, suomen käyttö normina voisi olla ystävällisempi teko maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta.

6. Yhteenvetoa

Turun yliopistossa toteutettiin vuonna 2015 yliopiston akateemisten maahanmuuttajien parissa suomen kielen käyttö- ja opetustarvetta sekä kielen osaamisen merkitystä mittaava kysely, johon vastasi 145 henkilöä. Kyselyn vastausten perusteella voidaan hahmottaa useampia suomi vieraana ja toisena kielenä -opetuksen kannalta tärkeitä tuloksia.

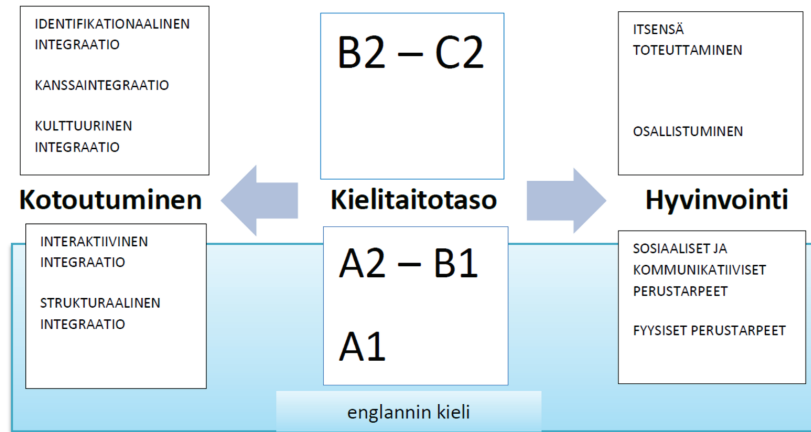
Ensinnäkin kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että suomen kieltä tarvitaan Suomessa ja myös yliopistolla, vaikka akateemisessa maailmassa saatetaan muuten käyttää englantia viestintäkielenä. Suomalaisen hyvä englannin kielen taito mahdollistaa Suomessa opiskelun ja työskentelyn ilman suomen kielen taitoa, mutta kyselyn vastauksista käy ilmi, että eläminen ummikkona on rajoittuneempaa ja yksilö jää paitsi paljosta sellaisesta, mikä kuuluu normaalisti ihmisen elämään. Lopputulena voi tällöin olla J. W. Berryn määritelmän mukaisesti integraation eli kotoutumisen sijaan separaatio ja ulkopuolisuus. Tätä korostivat

erityisesti pidempään Suomessa asuneet ja työelämässä toimivat vastajat. Heidän mielestään vasta kielitaito avaa todella kaikki ovet kanssakäymiseen, suomalaiseen kulttuuriin ja viime kädessä myös todelliseen kotoutumiseen. Työelämän arjessa selviäminen on sekin huomattavasti hankalampaa ilman suomen kielen taitoa. On myös huomattava, että vaikka englannin kielen merkitys onkin noussut merkittävästi Suomessa viime 30 vuoden aikana, ei englanti silti ole suurelle osaa akateemis-takaan maahanmuuttajista vahva tai edes kovin tuttu kieli. Pelkkä englanninkielisen opiskelu- ja palveluympäristön luominen ei siis sinällään takaa kaikille tasaveroisia lähtökohtia.

Toinen tulos on se, että suomen kielen oppimistarve ei lopu, kun on saavutettu jonkinlainen peruskielitaito, vaan se jatkuu läpi elämän. Tätä osoittaa esimerkiksi se, että jo hyvin suomea osaavat henkilökunnan jäsenet tuntevat kielitaitonsa yhä riittämättömäksi ja toivoisivat sen kohentuvan. Tähän voi olla monia ammatillisia ja yksityiselämään liittyviä syitä, kuten esimerkiksi työtehtävien monipuolistuminen tehtävänkuvan laajentuessa tai perheen arjen hoitaminen Suomessa.

Kielitaitotason, sen mahdollistaman toiminnan ja henkilökohtaisen hyvinvoinnin yhteys on monitasoinen ja -suuntainen ja kehittyy jatkuvasti. Tätä yhteyttä voidaan havainnollistaa kuviolla (kuvio 3), johon on sulautettu sekä kielitaitotasot että Maslowin hyvinvoinnin tarvehierarkia ja Bosswickin ja Hermannin integraation ulottuvuudet.

Suomi toisena ja vieraana kielenä -opetuksen näkökulmasta tulokset tarkoittavat sitä, että suomen kielen opetukselle on olemassa tarvetta niin yliopistolla kuin muuallakin työelämässä myös B1-kielitaitotason jälkeen. Yliopistolla tutkijoina, opettajina ja muissa asiantuntija- ja henkilöstötehtävissä toimivat haluavat oppia lisää suomea, ja kyselyn mukaan tarve kytkeytyy akateemisen elämän viestinnällisiin perustarpeisiin eri rooleissa ja tehtävissä (esim. seminaariviestintä, tiimityö, julkaiseminen ja raportointi). Olisikin ilmeisen tärkeää, että edistyneen tason opetusta olisi tarjolla sitä tarvitseville ja että sitä suunniteltaessa otetaan huomioon akateemisen sekä ala- ja tehtäväkohtaisen kielen erityisluonne. Kaikille sisällöllisesti ja ajallisesti sopivia kursseja ei ole

KUVIO 3. Suomen kielen taitotason, henkilökohtaisen hyvinvoinnin tasojen sekä kotoutumisen ulottuvuuksien välinen yhteys

kuitenkaan helppo järjestää. Syynä tähän ovat paitsi opetuksen rajalliset resurssit, myös kohderyhmän heterogeenisistä ammatillisista tarpeista sekä elämäntilanteiden moninaisuudesta johtuvat seikat. Jos päämääränä kuitenkin on, että akateemiset maahanmuuttajat kotoutuvat Suomeen, jäävät tänne töihin ja identifioituvat yhteiskuntaan ja haluavat edistää sen kehittymistä, suomen kielen taito nousee esiin tärkeänä osatekijänä.

Kysyttäessä suurimpia esteitä kielen oppimiselle saatiin monenlaisia vastauksia. Kyselyn perusteella kielitaidon kehittämistarpeen tiellä ei ole sopivien materiaalien puute, vaan ajanpuute ja aikataulukysymykset. Suuri osa suomen kielen taitoa eniten tarvitsevista opettaa yliopistolla itsekin juuri silloin, kun kielikursseja pidetään. Kyseessä on ongelma, jota ei ole helppo ratkaista, varsinkin kun kielikurssien sijoittelu esimerkiksi ilta-aikaan ei vielä välttämättä poista ongelmaa kokonaan. Esimerkiksi Turun yliopiston Suomen kielen klinikan opetus- ja henkilökunnalle tarjotussa opetuksessa on huomattu, että opiskelijoiden toiveesta järjestetyillä iltakursseilla toistuu sama ongelma, mikä johtuu pitkälti siitä, että varsinkin varttuneemmat ja työelämässä jo olevat opiskelijat ovat usein myös perheellisiä eikä heillä ole iltaisin mahdollisuutta

käydä kursseilla. Klinikalla tarjottu henkilökohtainen ja viikkokohtaisesti oppijan aikatauluun sovitettu opetus (tunti viikossa) on tarjonnut apua ongelmaan ja palvelua onkin käytetty ahkerasti hyväksi jo usean vuoden ajan.

Tulokset osoittavat, että suomen kielen taito on tärkeä tekijä vastaajien hyvinvoinnin ja kotoutumisen kannalta. Lisäkielitaidon tarvetta on lähes kaikkiin vastaajaryhmiin kuuluvalla ihmisillä ja tulokset viittaavat lisäopetuksen tarpeeseen kotoutumisen onnistumiseksi. Erityisesti suomen oppimisen tärkeys korostuu jo työelämässä olevien asiantuntijoiden osalta: akateemisissa tehtävissä tarvitaan suomea työhön liittyvässä sekä yhteiskunnallisessa viestinnässä. Jotta akateeminen maahanmuuttaja voisi toimia menestyksekkäästi ja itsenäisesti tehtävissään, hänen kielitaitonsa tulee olla monipuolinen ja hyvä. Akateemisen maailman lisäksi kielitaitoa tarvitaan kuitenkin myös arjessa. Maahan muuttavat ihmiset tarvitsevat suomen kieltä tullakseen toimeen Suomessa sekä voidakseen kiinnittyä sosiaalisiin verkostoihin sekä kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen elämään.

Kysely nostaa esiin myös mielenkiintoisen näkökulman suomalaisten kielellisiin käytänteisiin ja suomalaiseen kielipolitiikkaan. Monet vastaajat pitävät suomalaisten tapaa puhua englantia ei-suomenkielisten kanssa suurempana esteenä kielitaidon edistymiselle kuin sopivien kielikurssien puutetta tai itse suomen kielen paljon mainostettua vaikeutta. Englannin käyttäminen toimii näin pidemmän päälle ulkoistavasti ja kotoutumista hidastavasti. Olisikin ehkä syytä pohtia tarkemmin erilaisia vallitsevia käytäntöjä ja niiden vaikutusta kotoutumiseen: niin yhteisötasolla kuin yhteiskunnallisestikin englantia helpottaa saapujan elämää, mutta voi pidemmän päälle toimia tahattomasti myös erottavana tekijänä, joka estää syvemmän kielellis-kulttuurisen kotoutumisen uuteen maahan.

Lähteet

- Algan, Yann, Alberto Bisin, Thierry Verdier 2012. Perspectives on cultural integration of immigrants: An introduction. – Yann Algan, Alberto Bisin, Thierry Verdier (Eds.). *Cultural Integration of Immigrants in Europe. Studies of Policy Reform*. Oxford. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199660094.001.0001>
- Allardt, Erik 1976. *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia* [‘Dimensions of well-being’]. Porvoo: WSOY.
- Allardt, Erik 1993. *Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research*. – Martha Nussbaum, Amartya Sen (Eds.). *The Quality of Life*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0008>
- Amit, Karin, Shirly Bar-Levit 2014. Immigrants’ sense of belonging to the host country: The role of life satisfaction, language proficiency and religious motives. – *Social Indicators Research* 124 (3), 947–961. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0823-3>
- Berry, John W. 1997. Immigration, acculturation and adaptation. – *Applied Psychology: An International Review* 46 (1), 5–68. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Bosswick, Wolfgang, Friedrich Heckmann 2006. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0622.htm> (18.8.2017).
- Bourdieu, Pierre 1984. *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Richard Nice (Transl.). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Council of Europe n.d. *Language Needs*. <https://www.coe.int/en/web/language-migrants/language-needs-analysis-of-> (14.9.2017).
- Halliday, M. A. K. 1978. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Arnold.
- Holmes, Janet 1998. *An Introduction to Sociolinguistics*. London/New York: Longman.
- Lowie, Wander, Marijn van Dijk, Marijn, Huiping Chan, Marjolijn Verspoor, Marjolijn 2017. Finding the key to successful L2 learning in groups and individuals. – *Studies in Second Language Learning and Teaching* 7 (1), 127–148. <https://doi.org/10.14746/ssllt.2017.7.1.7>
- Luukka, Minna-Riitta 1992. *Akateemista metadiskurssia: Tieteellisten tekstien tekstuaalisia, interpersonaalisia ja kontekstuaalisia piirteitä* [‘Academic

- metadiscourse: Textual, interpersonal and contextual features of scientific texts']. Korkeakoulujen kielikeskuksen julkaisuja 46. Jyväskylä: Korkeakoulujen kielikeskus.
- MacIntyre, Peter D., Laszlo Vincze 2017. Positive and negative emotions underlie motivation for L2 learning. – *Studies in Second Language Learning and Teaching* 7 (1), 61–88. <https://doi.org/10.14746/ssllt.2017.7.1.4>
- Maslow, Abraham 1970 [1954]. *Motivation and Personality*. Second edition. New York: Harper & Row.
- Nieminen, Tarja, Liisa Larja 2.11.2015. Kielitaito. Suomen tai ruotsin kielitaito vähintään keskitasoa kolmella neljästä ulkomaalaistaustaisesta. – Tarja Nieminen, Hanna Sutela, Ulla Hannula 2015. *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014*. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html (4.10.2019).
- TEM 2013. *Osallisena Suomessa -hankkeen arviointiraportti 2013*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- OPH 2019. *Yleiset kielitutkinnot -sivusto*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kaantajatutkinnot/yleiset-kielitutkinnot-yki> (18.9.2019).
- Pyykkö, Riitta 2017. *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta [Multilingualism into a strength. A report of the status and levels of language competences in Finland]*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-535-8>
- Rodin, Lika, Andre Rodin, Susanne Brunke 2017. Language training and well-being for qualified migrants in Sweden. – *International Journal of Migration, Health and Social Care* 13 (2), 220–233. <https://doi.org/10.1108/IJMHC-11-2014-0043>
- Savolainen, Panu 25.1.2018. *JUFOn allikkoon? Julkaisufoorumi ja humanistien kansainvälinen julkaiseminen*. Blogi: lastuja Suomen historiasta. <https://blogit.utu.fi/suomenhistoria/jufosta-allikkoon-julkaisufoorumi-ja-humanistien-kansainvalinen-julkaiseminen/> (20.1.2019).
- Seilonen, Marja, Minna Suni, Marita Härmälä, Reeta Neittaamäki 2016. *Ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu terveydenhuollon alalla [Language assessment experiment implemented in the health care]*. – Ari Huhta, Raili Hildén (Toim.). *Kielitaidon arviointitutkimus 2000-luvun Suomessa*. AFinLA-e. *Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 9. <https://journal.fi/afinla/article/view/60850> (25.6.2019).

- Sorjonen, Marja-Leena, Anu Rouhikoski, Heini Lehtonen 2015. Helsinki, kielen indeksisyys ja sosiaaliset identiteetit liikkeessä [‘Indexicality of language and social identities in Helsinki’]. – Marja-Leena Sorjonen, Anu Rouhikoski, Heini Lehtonen (Toim.). Helsingissä puhuttavat suomet. Kielen indeksisyys ja sosiaaliset identiteetit. Helsinki: SKS.
- Suni, Minna 2011. Suomi toisena kielenä työelämässä. Esipuhe [‘Institutional perspective on the Finnish as a second language: Preface’]. – Puhe ja kieli 31 (4). <https://journal.fi/pk/article/view/4749> (24.6.2019).
- Suomen kielen lautakunta 31.12.2004. Suomen kielen asema tieteen kielenä. Kotus. https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/suomen_kielen_asema_tieteen_kielena (8.8.2017).
- Suomen kielen lautakunta 26.10.2018. Suomi tarvitsee pikaisesti kansallisen kielipoliittisen ohjelman. Kotus. https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/suomi_tarvitsee_pikaisesti_kansallisen_kielipoliittisen_ohjelman (24.6.2019)
- Suomen kielen lautakunnan vetoamus 9.6.2010. Vetoamus suomen kielen aseman turvaamiseksi tieteen ja korkeimman opetuksen kielenä. Kotus. https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/vetoamus_suomen_kielen_aseman_turvaamiseksi_tieteen_ja_korkeimman_opetuksen_kielena (8.8.2017)
- Sutela, Hanna, Liisa Larja 2015. Koulutus rakenne. Ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. – Tarja Nieminen, Hanna Sutela, Ulla Hannula 2015. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_002.html (25.6.2019)
- Tercanlioglu, Leyla 2004. Achievement Goal Theory: A perspective on foreign-language-learners’ motivation. – TESL Canada Journal/ Revue TESL du Canada 21 (2). <https://doi.org/10.18806/tesl.v21i2.173>
- Tervola, Maija 2017. Työelämän näkökulma maahanmuuttajataustaisten lääkärien kielitaitoon [‘Institutional perspective on the language skills of immigrant physicians’]. – Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 54 (3), 196–207. <https://doi.org/10.23990/sa.65564>
- Turun yliopiston vuosikertomus 2015. https://issuu.com/turun_yliopisto/docs/vuosikertomus-2015-www (12.9.2017).
- van Avermaet, Piet, Sara Gysen 31.12.2006. Language Learning, Teaching and Assessment and the Integration of Adult Immigrants. The Importance of Needs Analysis. European Council. <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/council-of-europe-language-learning->

[teaching-and-assessment-and-the-integration-of-adult-immigrants-the-importance-of-needs-analysis](#) (15.8.2017).

Véronique, Daniel 1997. Dialogue et interaction communicative: linguistique et sociologie compréhensive. – Michèle Grossen, Bernard Py. Pratiques sociales et médiations symboliques. Bern/Berlin/Frankfurt am M./New York/Paris/Wien: Peter Lang.

YLE 2018 = Markku Sandell. Suomi on myös tieteen kieli – Haluammeko, että suomen kieli kutistuu arkielämän kieleksi, jolla ei voida keskustella tieteen sisällöistä? YLE uutiset 14.3.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10103637> (8.12.2018).

The need of Finnish language proficiency in the everyday and working life of non-native academic people in Finland

MARKKU NIKULIN

University of Turku

The article deals with the importance of Finnish language proficiency for non-native students and staff members in the academic life in Finland. During the last few decades, there has been a lot of discussion on the allegedly deteriorated position of Finnish at the universities and in the society in Finland. Correspondingly, as English seems to become a valid alternative for Finnish in the academic world, it is often assumed that Finnish is no longer needed at the university and the incomers need not learn Finnish. This article takes part in the discussion by representing views of non-native academic people on the matter. The article is based on a survey data collected in 2015 at the University of Turku. The survey had three major aims: to find out to which extent Finnish is used by the non-native people at the university, to find out whether more Finnish teaching is needed (especially at the highest levels) and to find out what is the importance of Finnish language proficiency in the life of academic people who do not speak Finnish as their first language. The results of the survey are interpreted against a theoretical background of theories dealing with personal wellbeing, integration and the importance of personal motivation for learning a language. According to the survey, most respondents think it is actually perfectly possible to live in Finland also by using English. However, 74% of the respondents who answered in Finnish thought that it is not possible to live well or to integrate into social and cultural life in Finland to the full without being able to speak Finnish. In addition, most of the respondent expressed a desire to learn more Finnish, as they were not satisfied with their proficiency in Finnish. Especially the staff members desired to have a higher proficiency in Finnish. According to the results, an improved proficiency in Finnish seems to be connected to better personal wellbeing and thus a greater degree of integration. Interestingly, the

respondents did not find the difficulty of the Finnish language a major obstacle in learning Finnish, as the biggest obstacles named were the lack of time and suitable language courses. The results point out the importance of language proficiency for integration also in the academic world and call for additional and more tailored Finnish courses at the universities – also at the highest levels of language proficiency.

Keywords: sociology of language; language politics; integration; second language learning; academic immigrants; Finnish language

Markku Nikulin

Hämeenkatu 1 A 14, FI-20014 Turun yliopisto, Finland
marnik@utu.fi